

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „ПРАКТИКУМ ПО ГИНЕКОЛОГИЈА“ ОД ПРОФ. Д-Р ГЛИГОР ДИМИТРОВ И АСИС. Д-Р ЉУПКА ЛАЗАРЕВА, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр. 2002-230/4. донесена на 283. редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 16.8.2022 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Зоранчо Петановски, насловен вонреден професор во наставно-научната област гинекологија и акушерство, Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, вработен во ПЗУ „Ремедика“ во Скопје;
- д-р Александар Митевски, насловен вонреден професор за наставно-научната област абдоминална хирургија, Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, вработен во ПЗУ „Ремедика“ во Скопје,

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис „ПРАКТИКУМ ПО ГИНЕКОЛОГИЈА“ од проф. д-р Глигор Димитров и асис. д-р Љупка Лазарева, наменет за студентите на прв циклус студии на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Ракописот „ПРАКТИКУМ ПО ГИНЕКОЛОГИЈА“ од авторите проф. д-р Глигор Димитров и асистент Д-р Љупка Лазарева е наменет за задолжителниот предмет Гинекологија и акушерство 1, за студентите на прв циклус студии на Факултетот за медицински науки, студиска програма Општа медицина. Предметот според наставната програма е предвиден да се слуша во деветти семестар за студентите на Општа медицина. Неделниот фонд на часови изнесува 2+2+1 и носи 5 кредити за студиските програми Општа медицина.

Доставениот текст во целост е подготвен во согласност со пропишаната Наставна програма за горенаведениот предмет и според барањата кои се поставуваат пред студентите во рамки на предметот, а се однесуваат на практичната реализација на наставната програма.

Обем на ракописот: Ракописот кој е приложен за рецензија е оформен на 165 страници, А4 формат, со фонт 12, работен е во Arial, со македонска поддршка. Ракописот е збогатен со 197 илустративни прикази и 4 табели. Текстот е солидно обработен со јасни прикази на сите практични содржини поврзани со дијагностичките процедури и методите на евалуација и третман на поединечни гинеколошки состојби. Обемот на ракописот потполно ги задоволува потребите на предметот за кој е наменет, бројот на часови со кој е застапен и соодветната Наставна програма. Истовремено одговара и на одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип.

Краток опис на содржината: Материјалот обработен во ракописот е презентираан на концизен и едноставен начин, при што може да се констатира извонредна систематичност во презентирањето на содржините. Ракописот е систематизиран и поделен на дванаесет поглавја и на крајот завршува со користената литература. Овие дванаесет целини редоследно ја обработуваат практичната наставна содржина по предметот

Гинекологија и акушерство 1 за студентите од студиската програма Општа медицина.

Практикумот има за цел преку дванаесет вежби, теоретски и практично да ги објасни неопходните знаења од областа на гинекологијата со кои треба да се стекнат студентите по овој предмет.

На почетокот е дадена содржината на практикумот и може да се забележи дека е уредно презентирана, со јасно обележување на поглавјата со наслови, а одделните делови во склоп на поглавјата како поднаслови на обработената содржина. Страните обележани во делот Содржина соодветствуваат на обележувањата во ракописот.

Во првото поглавје Специфичности на гинеколошката анамнеза и гинеколошки преглед се објаснети специфичностите на гинеколошката анамнеза, главните тегоби поврзани со гинеколошката патологија, прашањата кои треба да бидат поставени на пациентот како и специфичностите на гинеколошкиот преглед со посебен акцент на прегледот под спекулум, вагиналниот и бимануелниот преглед.

Второто поглавје Биохемиски испитувања во гинекологијата ги опфаќа специфичните биохемиски испитувања во гинекологијата вклучувајќи ги хормоналниот статус и туморските маркери со посебно осврнување на соодветната интерпретација на нивните вредности како и нивното клиничко значење.

Во третото поглавје Ултразвук во гинекологијата се објаснети основните принципи на ултразвукот, неговата примена во гинекологијата, ултразвучните карактеристики на нормален утерус и овариуми како и ултразвучните карактеристики на одредени гинеколошки состојби дополнето со соодветна илустрација за секоја од нив.

Четвртото поглавје Микробиолошки и цитолошки испитувања во гинекологијата го објаснува начинот на земање на гинеколошките брисови (вагинален, цервикален, брис за *Mycoplasma hominis/Ureaplasma urealyticum*, брис за *Chlamydia*), како и специфичните тестови за дијагноза на бактериска вагиноза. Исто така, во ова поглавје е објаснет начинот на земање на ПАП тест, како и интерпретацијата на резултатите од ПАП тестот и начинот на постапување при одредени цитолошки абнормалности и терапевтските постапки кои се користат во третманот на докажаните со биопсија хистолошки абнормалности на грлото на матката.

Петтото поглавје Колпоскопија и колпоскопски наоди ги објаснува основните принципи на колпоскопскиот преглед, како дел од проширениот гинеколошки преглед во амбулантски услови, како и карактеристиките и значењето на колпоскопските наоди во однос на промени кои може да бидат претходница на малигните лезии на усминскиот дел на грлото на матката или лезии кои веќе сами по себе претставуваат малигнитет. Во ова поглавје е објаснета и постапката на земањето биопсија од сомнителни места како следна дијагностичка постапка во случаи кога цитолошката анализа и колпоскопијата се атипични и ХПВ типизацијата е позитивна.

Шестото поглавје Хируршки дијагностички и дијагностичко терапевтски постапки во гинекологијата ги објаснува основните принципи, индикациите, како и можните компликации при одделни хируршки дијагностички и дијагностичко терапевтски процедури во гинекологијата и тоа: дилатација и фракционирана експлоративна киретажа, ендоцервикална киретажа, полипектомија на цервикален полип и ендометријална биопсија. Вежбата е планирана да се изведе комбинирано со истовремено практично запознавање со инструментите и постапката на овие процедури.

Седмото поглавје Предоперативна подготовка на гинеколошки пациент ги објаснува потребните предоперативни подготовки кај пациентка со гинеколошко заболување. Предоперативната евалуација на гинеколошки пациент треба да биде темелна и целосна, при што предвид се земаат основните аспекти на општата здравствена состојба на пациентката како и нејзината претходна хируршка анамнеза. Успешниот исход од гинеколошката хирургија се состои од детална предоперативна подготовка и внимателна постоперативна нега. Исто така, во ова поглавје се дадени и главните точки за дискусија во предоперативната информирана согласност.

Осмото поглавје Типови на најчесто користени абдоминални инцизии во

гинекологијата, сутури, сутурен материјал и инструменти има за цел запознавање на студентите со анатомијата и слоевите на предниот абдоминален ѕид, најчесто користените инцизии во гинеколошката оперативна пракса, типовите на сутурен материјал, најчесто користените сутурни техники и хируршките инструменти кои се користат во гинекологијата. Вежбата е планирана да се изведе комбинирано со практично запознавање на инструментариумот кој се користи во амбулантни услови и гинеколошката оперативна сала, како и практично прикажување на сутурните материјали и техники.

Во деветтото поглавје Абдоминална хистеректомија и гинеколошка ендоскопија се опфатени индикациите за хистеректомија, како една од најчесто изведуваните гинеколошки процедури. Објаснета е постапката при абдоминална хистеректомија и истото е илустрирано со соодветни слики. Објаснети се основните принципи на гинеколошката ендоскопија, вклучувајќи ја хистероскопијата која може да се употреби во дијагностички цели, но и како водич при изведување на бројни интраутерини интервенции и лапароскопијата како техника со која се овозможува визуелизација на абдоминалната празнина и изведување на одредени хируршки процедури на абдоминалните и карлични органи преку неколку инцизии помали од 1 см. Во овој дел е објаснета и постапката на тотална лапароскопска хистеректомија (TLH) истовремено илустрирано со слики.

Во десеттото поглавје Методи на контрацепција се објаснети методите на контрацепција со цел спречување на несакана бременост вклучувајќи: бариерни методи, хормонални контрацептиви, ургентна контрацепција и хируршки постапки за стерилизација.

Во единаесеттото поглавје Дијагностички постапки при неплодност се објаснети дијагностичките постапки на двајцата партнери за утврдување на причината за инфертилитет. Основните постапки кои треба да се направат пред да се започне со кој било третман се: анализа на спермата, потврда на овулација и документирање на проодност на тубите. Често кај една двојка се идентификуваат повеќе од една причина за неплодност.

Во дванаесеттото поглавје Методи на контролирана оваријална стимулација (КОХ) и протоколи за *in vitro* фертилизација е објаснета примената на индуктори на овулација кломифен цитрат и гонадотропини. Примената на индуктори на овулација е индицирана за примена кај инфертилни пациентки, а познато е дека ановулацијата е причина за неплодност кај околу 20% од жените. Индукцијата на овулација не може и не смее да биде терапија „за секој случај“ бидејќи на пациентот мора да се пристапи од етичко-медицинско и економско гледиште (cost benefit), а познато е дека врз основа на рационална дијагностика, целната терапија е најевтина и најефикасна. Опфатени се и протоколите на индукција на овулација при *in vitro* фертилизација: долг лутеален, краток (flare up) протокол, антагонистичкиот протокол и lupron trigger shot протокол кај пациентките кај кои постои ризик за оваријален хиперстимулациски синдром.

ЗАКЛУЧОК

Доставениот ракопис има добар наставен пристап кон проблематиката што ја обработува и врз основа на изнесеното може да се заклучи дека се работи за квалитетен труд кој е од посебен интерес за едукација од областа на гинекологијата.

Содржината на овој ракопис масолиден потенцијал за овозможување на пациентите да се стекнат со задоволителни практични знаења од областа на гинекологијата, но истовремено овозможува подготвување на студентите за нивното понатамошно едуцирање од областа на останатите клинички дисциплини. Трудот е работен според Наставната програма на предметот, комплетно и стручно е оформен и дава придонес во стручната литература со што реално се потенцираат очекувањата дека ќе одговори на својата намена.

Ова претставува прво современо издание по предметот Гинекологија и акушерство на Факултетот за медицински науки во Штип. Токму овој формат ја задоволува комплетно реалната потреба од еден ваков практикум за овој предмет.

Ракописот во целост ги задоволува критериумите за практикум по задолжителниот предмет Гинекологија и акушерство 1 за студентите од студиската програма Општа медицина, но истиот може да се користи и од страна на студентите од стручни студии, насоки: Медицински сестри и Акушерки. Работен е според Наставната програма за споменатиот предмет, а воедно ги задоволува и условите од одредбите во Правилникот за издавање на учебници пропишани според Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” – Штип.

Рецензенти

Д-р Зоранчо Петановски, насл. **вонреден професор**, с.р.

Д-р Александар Митевски, насл. **вонреден професор**, с.р.